

Urszula Ordon

Kompetencje językowe i komunikacyjne współczesnego nauczyciela edukacji elementarnej

---

Edukacja Elementarna w Teorii i Praktyce : kwartalnik dla nauczycieli nr 4, 5-12

2007

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

dr hab. prof. AJD Urszula Ordon
Akademia im. J. Długosza w Częstochowie
Instytut Edukacji Przedszkolnej i Szkolnej

KOMPETENCJE JĘZYKOWE I KOMUNIKACYJNE WSPÓŁCZESNEGO NAUCZYCIELA EDUKACJI ELEMENTARNEJ

Wprowadzenie

Refleksja nad współczesną rzeczywistością szkolną pozwala wnioskować, iż przeobrażeniom ulega stopniowo wiele obszarów działalności edukacyjnej. Nowej organizacji zajęć szkolnych towarzyszą zmiany relacji na płaszczyźnie nauczyciel – uczeń w kierunku nadania im bardziej zindywidualizowanego i podmiotowego charakteru. Pojawia się potrzeba prowadzenia efektywnego dialogu i komunikacji ze wszystkimi uczestnikami procesu edukacyjnego. Nauczyciel w coraz mniejszym stopniu pełni funkcję specjalisty przedmiotowego, stając się osobą komunikatywną, otwartą na potrzeby uczniów, profesjonalnie przygotowaną do pracy z nimi, rozumiejącą ich problemy oraz współdziałającą z rodziną i społecznością szkoły. Środkiem wspomagającym te działania może być analiza różnorodnych materiałów naukowych i metodycznych, zamieszczanych na łamach czasopism pedagogicznych: tradycyjnych¹ i nowoczesnych².

Znaczne poszerzenie zadań i funkcji, stanowienie nowych, obszernych celów edukacyjnych, wymaga od nauczycieli odpowiednich kwalifikacji. Proces przygotowania zawodowego nauczyciela powinien być ukierunkowany na kształtowanie spójnego systemu kompetencji w różnych obszarach i kierunkach jego profesjonalnej aktywności: dydaktycznej, wychowawczej, językowej, społecznej, psychologicznej, współdziałania, komunikacyjnej, kreatywnej, prakseologicznej i informatyczno-medialnej.

Harmonijnie ukształtowane kompetencje zawodowe sprzyjają efektywności pracy, refleksji i autonomii zawodowej, umiejętności podejmowania działań twórczych i niestandardowych. Umożliwiają rozwijanie zdolności adaptacyjnych, mobilności i elastyczności, umiejętności projektowania, realizacji, organizacji, kontroli i oceny procesu dydaktyczno-wychowawczego³.

¹ M. J. Żmichrowska, *Wybrane zagadnienia czasopiśmiennictwa pedagogicznego w Polsce w latach 1918–1939*, Olsztyn 1992, s. 23.

² E. Skoczyła-Krotka, *Znaczenie „Życia Szkoły” w podnoszeniu wiedzy lingwistycznej nauczycieli*, [w:] *Piotrkowskie Studia Pedagogiczne*, red. T. Wróblewska, J. Majchrzyk-Mikula, t. 12, Piotrków Trybunalski 2006, s. 147.

³ U. Ordon, *Nauczyciel w przestrzeni edukacyjnej jednoczącej się Europy*, Częstochowa 2007, s. 202–204.

1. Pojęcie i struktura kompetencji zawodowych nauczycieli

W. Strykowski⁴ objaśniając termin „kompetencja”, używa dwóch znaczeń: kompetencja jako umiejętność i kompetencja jako zakres uprawnień. W znaczeniu węższym kompetencja stanowi umiejętność bądź sprawność, w szerszym natomiast zdolność do działania, będącą syntezą trzech komponentów: wiedzy, umiejętności i postaw. Stanowi więc zdolność i gotowość do wykonywania zadań na określonym poziomie, wyuczalną umiejętność poprawnego wykonywania pewnych czynności, zdolność do czegoś, uwarunkowaną poziomem wchodzących w jej zakres umiejętności, sprawności, jak i świadomość możliwości posługiwania się tą zdolnością.

W ujęciu S. Wlazło⁵, kompetencje zawodowe nauczyciela to niezbędny poziom wiedzy oraz umiejętności merytorycznych i metodycznych, a także prezentowanie właściwych postaw wobec uczniów, wykonywanie zadań szkolnych zgodnie z zasadami sprawnego działania i przestrzeganiem reguł współpracy.

E. Mikszta, definiuje kompetencje jako „niezbędny poziom wiedzy, umiejętności merytorycznych i metodycznych, konieczność prezentowania właściwych postaw wobec uczniów, a także wykonywania zadań szkolnych wedle cech sprawnego działania i zasad współpracy, które także mogłyby posłużyć obiektywnemu awansowaniu zawodowemu nauczycieli”⁶.

W literaturze przedmiotu podkreśla się podmiotowy charakter kompetencji, co oznacza, iż kategoria ta jest zawsze odnoszona do jakiejś osoby lub grupy osób. Proces kształtowania kompetencji przebiega zawsze w konkretnym układzie społecznym, sytuacjach typowych dla zróżnicowanych środowisk. Kompetencje mają charakter dyspozycji dynamicznych, reorganizowanych.

Definicję „kompetencji” tworzą zazwyczaj trzy komponenty: wiedza, zdolności (umiejętności) i postawy (działania). Nowoczesny rozwój teorii i praktyki pedagogicznej wymaga jednak rozszerzenia i pogłębienia terminu „kompetencja”. Skuteczność kształtowania niezbędnych kompetencji nauczyciela w dużym stopniu zależy od jego przekonań co do celowości pedagogicznych działań. Z kolei przekonania te opierają się na spójności i jedności systemu wiedzy, umiejętności ich efektywnego zastosowania w konkretnej sytuacji pedagogicznej. Należy więc podkreślić, że kompetencje to kompleks obejmujący wiedzę, zdolności, umiejętności, dyspozycje, postawy i relacje między tymi czynnikami.

W badaniach dotyczących kompetencji zawodowych nauczycieli zwraca się uwagę na uniwersalne i specyficzne kompetencje nauczyciela, nieodzowne w warunkach wdrażanych reform oświatowych i europejskiej integracji. Autorzy przedstawiają różne koncepcje doboru kompetencji. W niektórych z nich akcentuje się ważność kompetencji umożliwiających realizację organizacyjno-praktycznej

⁴ W. Strykowski, *Kompetencje nauczyciela współczesnej szkoły*, „Edukacja Medialna” 2002, nr 4, s. 5–12.

⁵ S. Wlazło, *Kompetencje nauczyciela*, „Dyrektor Szkoły” 1999, nr 4, s. 14.

⁶ E. Mikszta, *Kompetencje zawodowe nauczyciela w kontekście reformy systemu edukacji*, „Dyrektor Szkoły” 2002, nr 3, s. 10–12.

strony pedagogicznej pracy nauczyciela. W wielu opracowaniach naukowych przywiązuje się wagę do kompetencji komunikacyjnych nauczyciela, w związku z tym, że nowoczesna cywilizacja, jak również obecny system kształcenia wymagają od człowieka dialogu, mediacji, porozumienia, dobrze rozwiniętych umiejętności rozwiązywania problemów i konfliktów poprzez wykorzystanie środków i metod demokratycznych. Zachodzące obecnie przekształcanie się społeczeństwa z produkcyjnego na informacyjne, generuje potrzebę formowania u młodego pokolenia zdolności i umiejętności obcowania dialogowego.

2. Kompetencje językowe i komunikacyjne w literaturze przedmiotu

W. Strykowski⁷ wyodrębniając szczegółowe grupy kompetencji nauczycielskich, wyeksponował kompetencje komunikacyjne i negocjacyjne twierdząc, iż wiążą się one z koniecznością prowadzenia komunikacji interpersonalnych na różnych płaszczyznach. Obejmują nie tylko wiedzę dotyczącą istoty komunikowania się, ale i umiejętności w zakresie sprawnego, aktywnego nadawania i odbierania komunikatów. Proces komunikowania, stanowiący dynamiczny przepływ informacji pomiędzy nadawcą i odbiorcą, obejmuje wzajemne porozumiewanie się różnych podmiotów edukacyjnych, uczniów, nauczycieli, rodziców i innych osób, nawiązujących zróżnicowane relacje interpersonalne związane ze szkołą o charakterze nie tylko werbalnym, ale i pozawerbalnym (ekspresyjnym). Nauczyciel w ramach kompetencji komunikacyjno-negocjacyjnych powinien więc mieć ukształtowaną umiejętność bezpośredniego i pośredniego komunikowania się z uczestnikami procesu dydaktyczno-wychowawczego, z zastosowaniem środków medialnych, podejmowania dialogu i prowadzenia negocjacji.

Z. Radwan⁸ kompetencje zawodowe klasyfikuje następująco: kwalifikacje przedmiotowo-dydaktyczne, kwalifikacje metodyczne, kwalifikacje do organizowania samodzielnej pracy w grupach, kwalifikacje w zakresie diagnozowania, kwalifikacje dotyczące doradztwa, metakwalifikacje obejmujące szeroką wiedzę na temat przebiegu procesu uczenia się i zdobywania nowych zasobów wiedzy, kwalifikacje w zakresie mass mediów.

R. Kwaśnica⁹ z kolei wyróżnił dwie grupy kompetencji: praktyczno-moralne i techniczne. Grupa kompetencji praktyczno-moralnych zawiera kompetencje interpretacyjne, moralne i komunikacyjne. Kompetencje komunikacyjne w ujęciu autora – stanowią umiejętność dialogowego sposobu bycia ze sobą oraz innymi ludźmi, umiejętność prowadzenia rozmowy przelamującej anonimowość wypowiedzi, stanowiącej próbę rozumienia siebie, a także problemów egzystencjalnych, wątpliwości i poszukiwania sensu życia. Bycie w dialogu jest rozumiane jako

⁷ Z. Strykowski, *Kompetencje nauczyciela szkoły współczesnej*, „Edukacja Medialna” 2002, nr 4, s. 6.

⁸ Z. Radwan, *Co dalej z nauczycielskimi umiejętnościami?*, „Dyrektor Szkoły” 1999, nr 4, s. 9–10.

⁹ R. Kwaśnica, *Wprowadzenie do myślenia o nauczycielu*, [w:] *Pedagogika, cz. II*, red. Z. Kwieciński, B. Śliwerski, Warszawa 2003, s. 298–305.

wymiana tego, co najbardziej osobiste, indywidualne i niepowtarzalne. Kompetencje komunikacyjne obejmują więc:

- zdolność empatycznego rozumienia i bezwarunkowej akceptacji drugiej osoby,
- zdolność do krytyki rozumianej jako poszukiwanie motywów i przesłanek własnych i cudzych poglądów, przekonań i postaw.

W sposób interesujący klasyfikację kompetencji nauczycielskich scharakteryzował zespół naukowy pod przewodnictwem K. Misiółka¹⁰. Dokonując wnikliwej i rzetelnej analizy rzeczywistości szkolnej wyróżniono sześć grup kompetencji nauczycielskich: *kompetencje moralne, kompetencje współdziałania, kompetencje prakseologiczne, kompetencje kreatywne, kompetencje informatyczne i kompetencje komunikacyjne*. W ujęciu wymienionego zespołu kompetencje komunikacyjne i językowe wyrażają się umiejętnością wymiany informacji, porozumiewania się ludzi za pomocą środków językowych lub niewerbalnych (gestykulacja, mimika). Komunikacja stanowi podstawę wzajemnych relacji interpersonalnych pomiędzy nauczycielem i uczniem. Uczestnicy procesu komunikacji wnoszą do niego swoją osobowość oraz emocje. Kompetencje komunikacyjne oznaczają umiejętność doboru odpowiednich środków językowych, zgodnie z sytuacją, oczekiwaniami uczestników dyskursu i pełnionymi rolami społecznymi. W procesie dydaktyczno-wychowawczym powinna być wykorzystana komunikacja wielokierunkowa, polegająca na przekazywaniu informacji, opinii, wniosków między wszystkimi uczestnikami aktu nadawczo-odbiorczego. Kompetencje komunikacyjne wyrażają się: umiejętnością określania swojego miejsca i roli w wypowiedzi, a zwłaszcza wskazania adresata wypowiedzi, swojej roli społecznej, pozycji społecznej rozmówców względem siebie, umiejętności określenia miejsca i czasu komunikacji, stosowania adekwatnych wyrażenń stosownej formy wypowiedzi, umiejętności dostosowania sposobu wypowiedzi do tematu, wykazania się zaangażowaniem emocjonalnym oraz umiejętnością dostosowania wypowiedzi do danej dziedziny. Nauczyciel odznaczający się kompetencjami komunikacyjnymi i językowymi troszczy się o estetykę własnej mowy. W relacjach komunikacyjnych z uczniem dąży do partnerskiego dialogu, do wzbudzania wrażliwości językowej uczniów, a także do uważnego słuchania wychowanków i empatycznego rozumienia intencji treści ich wypowiedzi. Problem ten ma szczególne znaczenie na poziomie edukacji elementarnej, gdzie nauczyciel staje się wzorcem poprawnego języka i sposobu komunikowania się. W pozytywnych relacjach międzyosobniczych zwłaszcza na tymże szczeblu kształcenia, przestrzeń wypełniona powinna być atmosferą bliskości a nie dystansu, co w rezultacie tworzy pewnego rodzaju porozumienie i dobry kontakt. Trudności we wzajemnych relacjach między nauczycielem a uczniem powinny „skłonić każdego pedagoga do refleksji nad własnym sposobem komunikowania się z innymi. Ambicją współczesnego nauczyciela

¹⁰ *Kompetencje dydaktyczne i opiekuńczo-wychowawcze nauczycieli w zreformowanej szkole*, red. K. Misiólek, Myslowice 2000, s. 15–16.

powinna stać się skuteczna komunikacja zachodząca wówczas, gdy odbiorca rozumie informację, tak jak nadawca zamierzał ją przekazać”¹¹.

Sumując rozważania różnych autorów zawarte w literaturze przedmiotu, można stwierdzić, że do kompetencji komunikacyjnych i językowych zaliczyć można następujące składowe w zakresie wiedzy, umiejętności, predyspozycji i postaw:

- umiejętność interpersonalnego komunikowania się z dziećmi, posiadanie wiedzy o warunkach właściwego komunikowania się,
- umiejętność nawiązywania i podtrzymywania kontaktu z uczniem, właściwy odbiór i interpretacja przekazu edukacyjnego,
- umiejętność korzystania i komunikacji niewerbalnej w porozumiewaniu się z dziećmi, posługiwanie się pozawerbalnymi środkami wyrazu,
- umiejętność dostosowania stylu oddziaływania wychowawczego i formułowania przekazów edukacyjnych do poziomu dojrzałości dzieci,
- rozumienie dialogowego charakteru relacji nauczyciel – uczeń,
- umiejętność dostosowania własnego języka (objaśnień przekazywania wiedzy) do potrzeb procesu edukacyjnego i możliwości rozwojowych uczniów, czytelność, poprawność, estetyczność własnych zachowań językowych,
- umiejętność posługiwania się językiem obcym,
- umiejętność modyfikacji stylu oddziaływania wychowawczego i dostosowanie go do poziomu dojrzałości uczniów, rozumienie ważności relacji dialogowych w systemie „uczeń – nauczyciel”,
- niedyrektywną postawę pozwalającą na ujmowanie osobistych przekonań i poglądów jako jednych z wielu możliwych i przyznającą innym osobom prawa do prezentowania w sposób wolny i otwarty ich własnych opinii i sądów.

3. Znaczenie kompetencji komunikacyjno-językowych w pracy nauczyciela edukacji elementarnej

Specyfika pracy nauczyciela przedszkola i szkoły podstawowej wymaga poszerzenia istniejącego systemu kompetencji zawodowych o kompetencje przydatne dla nauczycieli omawianego etapu edukacyjnego. Za szczególnie pożądane w pracy z dziećmi w wieku przedszkolnym i młodszoszkolnym uznać należy kompetencje komunikacyjne i językowe. Język w warunkach klasy szkolnej jest zarówno narzędziem, jak i (przede wszystkim) środkiem nauczania/uczenia się. Komunikowanie się na zajęciach podlega określonym regułom, które wyznaczają specyfikę porozumiewania się na płaszczyźnie nauczyciel – uczeń. Zarówno nadawca, jak i odbiorca wnoszą do tego procesu swoją osobowość. Nadawcą kierują określone motywy (zorientowanie na siebie, odbiorcę bądź na siebie i odbiorcę) i postawy (w stosunku do siebie, odbiorcy i przekazywanych treści). Odbiorcę charakteryzują zaś określone potrzeby, oczekiwania i postawy (do siebie, nadawcy

¹¹ U. Ordon, E. Skoczylas-Krotla, *Komunikacja na płaszczyźnie nauczyciel – uczeń na poziomie zintegrowanej edukacji wczesnoszkolnej – Raport z badań*, [w:] *Mazowieckie Studia Humanistyczne*, Rocznik IX, 2003, nr 1–2, s. 212.

i określonych treści). Odbiorca interpretuje zatem nie tylko treść komunikatu słownego, ale także ujawniony w zachowaniu nadawcy stosunek do samego siebie (np. napięcie, skrępowanie) oraz postawy i uczucia wobec niego (np. życzliwość, pogardę). Dopiero całość tych informacji, przekazywanych zarówno w sposób werbalny, jak i niewerbalny, uruchamia odpowiednie zachowanie odbiorcy¹².

W komunikowaniu istotna jest kompetencja językowa nadawcy i odbiorcy, w tym kompetencja w zakresie ogólnego rozumienia kodu okołojęzykowego: gestów, mimiki, intonacji, ikonografii i innych – współtworzących „tekst” – elementów porozumiewania się związanych z interioryzacją systemu znaków. Istotne są zatem składniki kontekstowe, jak:

1. partnerów aktu i ich role społeczne, tj. zinstytucjonalizowana funkcja, np. badaczka, ojca, kierownika, oraz ich wzajemne stosunki, przy tym uwzględnia się wykształcenie, płeć, wiek, dyspozycje psychiczne, a także kompetencję językową partnerów;
2. czas i miejsce komunikacji;
3. dziedzina życia społecznego;
4. temat wypowiedzi;
5. kanał przekazu – ustny lub pisemny;
6. stopień oficjalności sytuacji na skali od bardzo oficjalnej po intymną;
7. intencje użytkownika języka¹³.

Potrzeba posiadania kompetencji komunikacyjno-językowych uwarunkowana jest prawidłowościami rozwojowymi, właściwościami psychiki i emocji dzieci określonej kategorii wiekowej. W omawianym okresie rozwojowym dzieci znajdują się w fazie rezonansu i szczególnie mocno odbierają i przyjmują język otoczenia. Ambicją każdego nauczyciela powinno stać się doskonalenie własnej polszczyzny oraz sztuki komunikacji z uczniami i rodzicami. Wypowiedzi muszą być funkcjonalnie zróżnicowane i bezwzględnie poprawne na wszystkich poziomach języka. Odnosi się to szczególnie do nauczycieli edukacji elementarnej, którzy dla dzieci powinni stanowić wzór językowy. Z uwagi na to – jak zauważa E. Skoczylas-Krotla¹⁴ – wymóg doskonalenia własnych kompetencji językowych i komunikacyjnych wydaje się bardzo istotny. Sprzyjają one sprawności w zakresie efektywnego werbalnego i niewerbalnego zachowania się w różnych sytuacjach wychowawczych i dydaktycznych, umożliwiają sprawne posługiwanie się językami obcymi, warunkują umiejętność wykorzystania informacyjnych i komunikacyjnych technologii w procesie nauki i wychowania.

¹² M. Chomczyńska-Rubacha, *Szkolne środowisko uczenia się*, [w:] *Pedagogika*, red. Z. Kwieciński, B. Śliwerski, Warszawa 2003, s. 240.

¹³ S. Podobiński, *Komunikacja językowa. Istota przyzwoitości w językowym obcowaniu z innymi*, [w:] *Komunikacja i podmiotowość w relacjach szkolnych*, red. S. Badora, D. Marzec, I. Kosmala, Częstochowa 2001, s. 196–197.

¹⁴ E. Skoczylas-Krotla, *Kompetencje językowe nauczycieli – szanse i zagrożenia w edukacji dziecka*, [w:] *Z najnowszych badań nad wczesną edukacją dziecka*, red. T. Banaszkiwicz, W. Szlufik, A. Pękala, Częstochowa 2003, s. 200.

Zakończenie

Kompetencje zawodowe nauczyciela zapewniają spójność i jednolitość teoretycznego i praktycznego przygotowania do realizowania pedagogicznej działalności i charakteryzują jego profesjonalizm. Podstawą kompetencji jest zdolność do autorefleksji, powołanie, gotowość do zmian. Kompetencje nie kształtują się automatycznie lecz formują w procesie różnorodnych relacji społecznych i zintegrowanego poznawania otaczającego świata. Kompetentny nauczyciel przedszkola lub szkoły podstawowej powinien być człowiekiem otwartym, twórczym, charakteryzującym się poprawnym, estetycznym językiem, stanowiącym wzór pięknej mowy dla dziecka, być interesującą osobowością¹⁵, odznaczać się twórczym myśleniem, oryginalnością, dążeniem do tworzenia porozumienia, poszukiwaniem optymalnych rozwiązań. Jego działalności nie można w pełni zaprojektować i określić we wszystkich szczegółach, ponieważ często wymaga ona pedagogicznej improwizacji, podejmowania decyzji, rozwiązywania nowych, trudnych do przewidzenia problemów pojawiających się w rzeczywistości szkolnej.

Kompetencje współczesnego pedagoga szkoły podstawowej w warunkach reformowania polskiego kształcenia i integracji europejskiej powinny stanowić powiązany i wzajemnie uwarunkowany system; kształtowanie jednego rodzaju kompetencji sprzyja podnoszeniu jakości i formowaniu się na ich bazie innych umiejętności i sprawności. Należy podkreślić, iż w nowych warunkach społecznych kształtowanie kompetencji komunikacyjnych – szczególnie istotnych w aktualnym systemie edukacyjnym – jest ważnym wyzwaniem współczesnego systemu przygotowania zawodowego nauczycieli.

Urszula Ordon

Bibliografia:

- Badora S., Marzec D., Kosmala J., *Komunikacja i podmiotowość w relacjach szkolnych*, Częstochowa 2000–2001.
- Kompetencje dydaktyczne i opiekuńczo-wychowawcze nauczycieli w zreformowanej szkole*, red. K. Misiolek, Myslowice 2000.
- Kowalik P., *Nauczyciel tworzy w klasach I–III – Tak. Ale jaki? (Próba zarysowania sylwetki)*, [w:] *Tworzy rozwój nauczyciela*, red. S. Juszczyk, Kraków 1996.
- Kwaśnica R., *Wprowadzenie do myślenia o nauczycielu*, [w:] *Pedagogika, cz. II*, red. Z. Kwieciński, B. Śliwerski, Warszawa 2003.
- Miksza E., *Kompetencje zawodowe nauczyciela w kontekście reformy systemu edukacji*, „Dyrektor Szkoły” 2002, nr 3.
- Ordon U., *Nauczyciel w przestrzeni edukacyjnej jednoczącej się Europy*, Częstochowa 2007.
- Ordon U., Skoczylas-Krotla E., *Komunikacja na płaszczyźnie nauczyciel – uczeń na poziomie zintegrowanej edukacji wczesnoszkolnej – Raport z badań*, [w:] *Mazowieckie Studia Humanistyczne*, Rocznik IX, 2003 nr 1–2.
- Piotrkowski A., *O pojęciu kompetencji kulturowej*, [w:] *Z zagadnień socio- i psycholingwistyki*, red. A.Schaff, Wrocław 1980.

¹⁵ P. Kowalik, *Nauczyciel tworzy w klasach I–III – Tak. Ale jaki? (Próba zarysowania sylwetki)*, [w:] *Tworzy rozwój nauczyciela*, red. S. Juszczyk, Kraków 1996, s. 87.

- Podobiński S., *Komunikacja językowa. Istota przyżytości w językowym obcowaniu z innymi*, [w:] *Komunikacja i podmiotowość w relacjach szkolnych*, red., S. Badora, D. Marzec, J. Kosmala, Częstochowa 2001, s. 196–197.
- Radwan Z., *Co dalej z nauczycielskimi umiejętnościami?*, „Dyrektor Szkoły” 1999, nr 4.
- Skoczylas-Krotla E., *Kompetencje językowe nauczycieli – szanse i zagrożenia w edukacji dziecka*, [w:] *Z najnowszych badań nad wczesną edukacją dziecka*, red. T. Banaszkiewicz, W. Szlufik, A. Pękała, Częstochowa 2003.
- Skoczylas-Krotla E., *Znaczenie „Życia Szkoły” w podnoszeniu wiedzy lingwistycznej nauczycieli*, [w:] *Piotrkowskie Studia Pedagogiczne*, red. T. Wróblewska, J. Majchrzyk-Mikuła, t. 12, Piotrków Trybunalski 2006.
- Strykowski W., *Kompetencje nauczyciela szkoły współczesnej*, „Edukacja Medialna” 2002, nr 4.
- Wlazło S., *Kompetencje nauczyciela*, „Dyrektor Szkoły” 1999, nr 4.
- Zmichrowska M. J., *Wybrane zagadnienia czasopiśmiennictwa pedagogicznego w Polsce w latach 1918–1939*, Olsztyn 1992.

Katarzyna Krysztoforska
Studentka IV roku Nauczania Początkowego i Wychowania Przedszkolnego
Akademii im. J. Długosza w Częstochowie

EDUKACJA JĘZYKOWA DZIECKA W SYSTEMIE MARII MONTESSORI

*„Ze wszystkich spraw miłość jest najważniejsza.
Jest ona potężną siłą, która rozporządza człowiekiem.
Ona się zawsze odnawia, gdy rodzi się dziecko.
Studia nad miłością prowadzą nas do źródła,
z którego wytryska: czyli do dziecka.”*
Maria Montessori

Istotą pedagogiki M. Montessori jest – jak zauważa U. Ordon¹ – wspieranie rozwoju dziecka poprzez zapewnienie mu odpowiednio zorganizowanego środowiska wychowawczego i właściwej postawy nauczyciela – wychowawcy, który wspomaga dziecko, jest wrażliwy na jego potrzeby i jego spontaniczną aktywność oraz dążenie do niezależności od dorosłych. Trzy komponenty: środowisko, nauczyciel oraz stosowny materiał dydaktyczny tworzą idealną wspólnotę, która wychodząc naprzeciw pragnieniom i zainteresowaniom dziecka, umożliwi wszechstronny jego rozwój.

¹ U. Ordon, *Idee Marii Montessori w pracy z małym dzieckiem*, [w:] *Wybrane problemy rozwoju i edukacji małego dziecka*, red. M. Królicza, Częstochowa 2001, s. 162.